

סימן יד

שימוש במגבונים לחים בשבת

י"ג שבט תשס"ג

לשאלת רבים אם מותר להשתמש בשבת במגבונים לחים, ועיקר השאלה אם יש בזה סחיטה, ואם אכן יש בזה חשש סחיטה יש לעיין אם הוי דבר המתכוון. ואם הוי דבר שאינו מתכוון, האם הוי פסיק רישא או לא.

וביון דלענ"ד נראה להקל בזה ויש רבים שאוסרים אמרתי אשיחה וירוח לי.

אלה היום רטובים הרבה, קרוב שאי אפשר לעמוד בעצה הנ"ל שלא לדחוק הרבה, ובפרט למסור דבר כזה להמונים ולנשים ע"כ עלינו להחמיר בכזאת עד שנדע שהמציאות נשתנה לגמרי, והשבט הלוי חזר על משנתו זו גם בח"י סימן נ"ח עי"ש. ובספר ארחות שבת ליד"נ הגרי"מ רובין שליט"א בבירורי הלכה סימן ז' כתב שהגרשז"א זצ"ל חזר בו מהיתרו ועי"ש שגם הוא האריך לאסור.

ומה אעשה ולענ"ד הלכה כמשנה ראשונה, דבבדיקות רבות שערכתי הראתי לדעת דבשימוש מקובל במגבונים המצויים כיום בשוק אין סחיטה כלל, ואין ניכר הבדל כלל בכמות הנוזלים המופרשת מן המגבון בין ניגוב קל לניגוב רגיל אף שהניגוב נעשה בהפעלת לחץ מסויים. וסיבת הדבר היא משום שמגבונים אלה מיוצרים באופן שהנוזל טופח עליהם ואינו נבלע בהם, כי כל תועלת מגבונים אלה היא שכמות מועטה של נוזלים מופרשת מהם ע"ג הגוף ומתאדה מאליה כך שאין צורך בניגוב נוסף לאחר השימוש בהם, דהלא ידוע שאם מחתלים תינוק בעודו רטוב יגרם לו גירוי וזיהום, ע"כ מיוצרים מגבונים אלה באופן מיוחד כך שבליעתן מועטה ועיקר הנוזל טופח על פניהם, אך אילו

הנה בשמירת שבת כהלכתה פי"ד סעיף ל"ג (ושם בהערה צ"ד) כתב בשם הגרשז"א להקל בזה, וטעמו ונימוקו דהוי כהא דיומא ע"ח ע"א והובא במשנה ברורה סימן תרי"ג ס"ק כ"ה "דמותר לקנח ידיו ורגליו עיו"כ במפה ולמחר מעבירה על עיניו, דהיא עדיין לחה קצת מקינות ידיים דאתמול, דבזה לא חיישינן לסחיטה". וכך במגבונים אלה דאף שיש בהם לחות מ"מ לחותם מועטה ואין בהם סחיטה. ואף שברור שאין מגבונים אלה שיש בהן כמות ניכרת של נוזלים דומים להא דסימן תרי"ג דמיירי בנשאר מעט לחות במטלית, מ"מ דעת הגרשז"א דאף במגבונים אלה אין סחיטה, וכע"ז כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ח סימן נ"ט דמותר להשתמש במגבונים לצורך תינוקות אם מקפיד הוא לא לסחוט בכח עי"ש.

אמנם במילואים והוספות בח"ג לשש"כ הוסיף הגרשז"א בסו"ד דהרי זה דומה לצמר גפן שאסור לנגב בו כשהוא טבול במים או באלכוהול, ולא ברור אם חזר בו מהיתרו או שמ"מ עלה ונסתפק בהלכה זו, שהרי באותו קטע חזר וכתב טעם נוסף להיתרא, וצ"ע.

וגם בשבט הלוי שם בסו"ד כתב "ושוב העירו אותי עוד פעם דלפי מה שנעשים מגבונים

היו בולעים את הנוזל היתה כמות הנוזלים גדולה והיו צריכים ניגוב לאחר השימוש במגבונים. ועוד התברר לי ע"י בעל מפעל לייצור מגבונים שבודקים שהחומר יהיה בלתי סופג כדי שלא יתפורר ולא יתפח, וכ"ז ברור ופשוט.

ובבדיקות שערכתי נוכחתי לדעת, דאף שאם מקפלים מגבון לתוך כף היד וסוחטים אותו יש כאן סחיטה גמורה, וכך גם אם מקפלים מגבונים אלה כמה פעמים ומשפשפים חזק את גוף התינוק יש חשש סחיטה, מ"מ בין בשימוש בהם ע"י ניגוב קל ובין בשימוש בהם בלחץ מסויים, כניגוב תינוק שהתלכלך, אין הבדל בכמות הנוזלים המופרשים מהם וא"כ לא הוי פסי"ר. וכן פשוט לענ"ד דאין האדם מתכוון לסחיטה שהרי אין לו ענין בכמות גדולה של נוזלים שהרי אינו רוצה לנגב את התינוק במגבת לאחר מכן, והסיבה שהוא מנגב בלחץ מסויים אינה כדי להפריש נוזל אלא כדי לסלק היטב את הלכלוך מגוף התינוק ע"י עצם הקינוח, וא"כ יש להתיר משני טעמים: א. קרוב לודאי שאין כאן סחיטה כלל. ב. אף אם יש כאן סחיטה דבר שא"מ הוא, וגם פסיק רישא אין כאן.

וראיתי בארחות שבת שם שכתב שנתברר ע"י בדיקה מדעית של מומחים שיש סחיטה במגבונים אלה וממילא הוי פסי"ר. והנה כבר ביארתי פעמים רבות שלענ"ד אין דיני התורה בכלל והלכות שבת בפרט נקבעים ע"י המבחן המדעי אלא ע"י המציאות הנראית לעינינו והתייחסות בני האדם. והלא ברור כשמש שמבחינה מדעית גם בקינוח קל ללא דוחק של סמרטוט רטוב יש סחיטה מסויימת, ואעפ"כ אין בזה איסור סחיטה כמבואר לקמן, כיון שלמראה עין לא רואים כל סחיטה ואין במים הנסחטים כל חשיבות בעיני בנ"א.

ועוד, דהלא עפ"י המבחן המדעי אין כלל מושג של דבר שאין מתכוון, וכל דשא"מ פסי"ר הוא, שהרי עפ"י האמת המדעית שום דבר אינו קורה אלא משום שישנה סיבה והכרח שיקרה, וכל הגורר כסא מטה וספסל דהוי דשא"מ, ניתן היה לדעת מראש עפ"י בדיקה מדעית של כובד הספסל ותנאי הקרקע אם יעשה חריץ או לא, ואם נעשה בסופו של דבר חריץ אין זה אלא משום שעפ"י חוקי הטבע נגזר מראש שכך יהיה, ואעפ"כ פשוט דמבחינת ההלכה הוי דשא"מ, כיון שלפי מציאות החיים הנגלית לעינים פשוטות לא ידענו אם יהיה חריץ או לא. וכך גם בני"ד, הלא אף לדעת המחמירים אין סחיטה בניגוב קל כמבואר בדברי הגרשז"א והשבט הלוי, וכיון דאף בניגוב נמרץ יותר אין בהכרח סחיטה וזה תלוי בכמות הנוזל שבמגבון ועפ"י רוב אין אנו רואים בעינינו שום סחיטה, אין זה בכלל פסי"ר וממילא אין בזה חשש כלל.

ועוד, הלא הלכה פסוקה היא שמותר לנגב פניו ביוה"כ במטלית שיש בה לחות מועטה מערב יו"כ, ובמבחן המדעי פשוט שהמשקה הטופח ע"פ פני המטלית מתאדה לפני הנוזל הספוג בו, וא"כ מעט הלחות הטופחת על פני האדם נסחטת מתוך המטלית שהרי המשקה שטפח על פניה מאתמול כבר נתאדה, אלא דכיון שאין כאן משקין ניכרים אין כאן סחיטה. וכן הדבר בני"ד, כיון שאין משקין ניכרים היוצאים ע"י שמוש במגבונים הנ"ל אף אם מבחינה מדעית יש סחיטה אין בזה איסור כלל.

וגדוליה מזו כתב הגרמ"פ באגרות משה או"ח ח"ב סימן ע' להתיר לנגב שולחן בנייר ספוג במים אם אינו מתכוון לסחוט ואפשר דלא הוי פסי"ר ע"י"ש. אך לענ"ד דבריו תמוהים דהרי זה דומה לספוג שאם אין לו בית אחיזה אסור

לקנח בו משום סחיטה (שבת קמ"ג ע"א, סימן ש"כ סעיף י"ז), ולכאורה נראה דכאשר מנגבים בנייר ספוג במים פסי"ר הוא ובודאי יש כאן סחיטה. אך עיין בשו"ת הר צבי או"ח סי' ק"צ שכתב להקל בסחיטת נייר דאין בו איסור דאורייתא, כיון שאינו עומד לסחיטה ודמי לשלקות שסחיטתן מדרבנן, ולפי"ז צידד אף להקל

ב

ובאמת כבר נחלקו הפוסקים בהא דאיתא בשו"ע סימן ש"ב ס"ט דבגד שיש עליו לכלוך מותר לקנחו בסמרטוט "בקל ולא בדוחק פן יסחוט". דהלבוש פירש דמיירי בסמרטוט לח וכל שאינו דוחק אין בו חשש סחיטה, אך האליה רבה כתב דמיירי בסמרטוט יבש וכל חשש הסחיטה אינו אלא במה שנבלע בבגד ע"י הקינוח, אבל בסמרטוט לח לעולם יש חשש סחיטה ואפילו בקינוח קל. אך ברור לענ"ד דלא נחלקו אלא בסמרטוט משא"כ במגבונים אלה כמבואר.

והנה נראה לכאורה שכבר נחלקו הראשונים במה שנחלקו האחרונים הנ"ל. דבשבת קמ"ג ע"א מבואר במשנה דאין לקנח בספוג אא"כ יש לו בית אחיזה, ורש"י שם פירש דאם אין לו בית אחיזה יש חשש שכשאווחזו בידו נסחט בין **אצבעותיו**. וכך נראה שפירש גם הרמב"ם בהל' שבת פרק כ"ב הט"ו ממה שכתב "ואין מקנחין בספוג אא"כ יש לו בית אחיזה **שלא יסחוט**". ומדבריהם משמע שבעצם הקינוח אין סחיטה. אך הראב"ד שם דחה פירוש זה וכתב "וקשיא לי כי יש לו בית אחיזה מאי הוי, **אי אפשר לקנוח בלא סחיטה**, ואני אומר כיון שיש לו בית אחיזה הוה ליה כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים, אבל כשאין לו בית אחיזה הוה ליה כבגד ואסור לסחטו". הרי דנחלקו אי בקינוח יש בהכרח סחיטה או לא.

^{אוצר החכמה}

לכתחילה לקנח בנייר רטוב כיון שאין לגזור שמא יסחוט (כהא דהרמ"א בסי' תרי"ג ס"ט גבי מפה שנשרתה מעיו"כ) משום דהוי גזירה לגזירה, ומדבריו חזינן דס"ל דל"ה פסי"ר וצ"ע. אך מ"מ שאני בזה המגבונים הנ"ל, שמיוצרים מחומר שספיגתו מועטת ועיקר הנוזל טופח על פניהם ואין בהם סחיטה כנ"ל.

(ודברי הראב"ד לכאורה משוללי פשר הם. וכתב החזו"א בסימן נ"ו אות ה' לבאר דכמו שאין פתיחת דלת ונעילתו בכלל מלאכת בונה כיון שזה דרך שימוש התדיר, כך אין גדר מפרק ודש בשימוש בספוג שיש בו בית אחיזה דדומה הדבר לצלוחית כיון שזה דרך שימוש למלאות בו מים ולרוקנו, ומיהו דוקא בשיש לו בית אחיזה דעשוי ומיוחד הוא לכך ע"ש).

אמנם עיין במג"א סימן ש"כ סקי"ט שכתב דרק **בספוג** ס"ל לראב"ד דא"א לקינוח בלי סחיטה ולא בבגד או באלונטית, ועל כן שרי להסתפג באלונטית כמבואר בסימן ש"א סעיף מ"ח וק"ו שמותר בני"ד. והנה לכאורה יש מקום לדחות ולטעון דלדעת המג"א מיירי בספוג יבש וכהבנת האליה רבה בהא דסימן ש"ב הנ"ל, ועל כן דימה לאלונטית דהתם הלא יבשה היא מעיקרא, וממילא אין ראייה למגבונים לחים. אך באמת זה אינו, דהלא הראב"ד כתב דבספוג שיש לו בית אחיזה הו"ל **כמריק מים מן הצלוחית**, ופשוט דלשיטתו מיירי בספוג לח וכפשטות הענין, אלא דס"ל למג"א דגם אלונטית שמתחילה היתה יבשה ונסתפג בה וכעת היא רטובה דיינינן לה כלחה מעיקרא ומשו"כ הוכרח לחלק בין ספוג לבגד, ועל כן נראה דיש מזה ראייה להקל בני"ד.

ואמנם פשוט שאסור **לסחוט** להדיא מגבונים אלה בכף היד כדי להוציא מהן נוזל,

וכן אסור לדחוק אותם על גוף התינוק או המבוגר כדי לסחוט מהם נוזל, אבל בשימוש רגיל ומקובל אין סחיטה כלל ובודאי אין בזה לא פסי"ר ולא דבר המתכוון. וכיון שכן אין להחמיר ללא צורך בדבר שיש בו הקלה עצומה בפרט במשפחות

ג

והנה הגרש"ז במילואים שם כתב סברא מחודשת להתיר את השימוש במגבונים הנ"ל, דאף אם יש בזה סחיטה "כיון שהמים הולכים לאיבוד ולא נשאר כי אם ריח בלבד שאין בו ממש, אפשר דאין זה דומה כלל למפרק שנשאר בעין כדי להשתמש בו אח"כ" עי"ש.

ולכאורה הדברים תמוהים, דהלא משתמש הוא במים אלה לצורך ניקוי בהדי סחיטתן ומה לן במה שהם נפסדים ומתאדים בשימוש. אכן כבר הבאתי במנחת אשר עמ"ס שבת סימן ס"ח אות ו' את מש"כ החת"ס בשו"ת יו"ד סימן צ"ב כע"ז לגבי המדליק נר בשבת דאינו חייב על בישול הנר המוצק שנהפך לנוזל אף דלכאורה יש בזה משום מלאכת מבשל, וביאר החת"ס דכיון שהשמן המתבשל נשרף מיד לא הוי מבשל, ותמהתי דהלא הוא נהנה מהשמן הנמשך לפתילה ועל ידו זוכה הוא למאור.

וצ"ל דאף שהוא נהנה מהשמן המתבשל אין זה בכלל מלאכת שבת כיון שתוצאת המלאכה אינה עומדת בעין אפילו זמן מועט אלא מיד עברה ובטלה מן העולם. ודברי החת"ס בית אב הם לכאורה לסברת הגרשז"א. אמנם לענ"ד כיון שסברא זו מחודשת היא ואין לה ראייה מדברי הראשונים אין לסמוך עליה לבדה, ומ"מ חזיא היא לאצטרופי, ודוק בזה כי קצרתי.

אבל באמת נראה דאין כונת הגרשז"א לסברא כללית בגדרי מלאכות שבת אלא לסברא

מרוכות ילדים כ"י, ולמה לן להכביד ללא צורך על נשים צדקניות ועולליות, ובפרט בתינוקות שדינם כדין חולה שאב"ס. ואין אנו ביה"ד הגדול שבלשכת הגזית לגזור גזירות שלא גזרו קדמונינו, ובפרט שלענ"ד אין כלל מקום לזה כמבואר.

מסויימת בידינו סוחט, דאין גדר מפרק משום דש אלא בסוחט מים כדי להשתמש בהם אח"כ, אבל כאשר בעצם פעולת הסחיטה משתמש הוא במה שנסחט והולך המשקה לאיבוד ומיד מתאדים המים, ועוד דהמים נפסדים ומתלכלכים ולא נשאר מהם כלום לא הוי דומיא דדש וכמ"ש שם הגרש"ז, ודו"ק בזה.

ונראה ראייה לסברא זו, דהנה בשבת נ' ע"ב איבעי' לן מה לפצוע זיתים בשבת והספק אם יש בזה איסור דרבנן דתקוני אוכלין, ומבואר בדברי הרי"ף שעושים כן כדי לחוף פניו, ידיו ורגליו וכ"כ בתו"י בשם הר"י וכ"ה ברמב"ן ובתוס' הרא"ש. ולכאורה צ"ב למה אין בזה איסור משום סוחט תולדה דדש, הלא בזיתים עסקינן שיש בהם איסור סחיטה דאורייתא, ואין לומר דמוהל היוצא מן הזיתים אינו משקה, דהלא נחלקו בשבת (קמ"ד ע"ב) אם הוי משקה והרמב"ם פסק (פ"י מטומאת אוכלין ה"ג) כר' יעקב דהוי משקה. ועוד דהלא כתבו התוס' שם (י"ז ע"א, וכן ביבמות ט"ו ע"ב) דיש ג' מיני מוהל, היוצא ע"י מסיקה לכו"ע אינו מכשיר, היוצא ע"י איצצא נחלקו בו ר"ש ור' יעקב, והיוצא ע"י בית הבד לכו"ע מכשיר. וכבר הוכיח החזו"א (מכשירין ח' ה') דהיוצא ע"י פציעה הו"ל כיוצא בבית הבד והוי משקה לכו"ע כדמוכח במשנה (טהרות פ"ט מ"ב). הרי לן דפוצע זיתים הוי היוצא מהן משקה לכו"ע, והדרא קושיא לדוכתא למה אין בזה איסור סוחט.

וע"כ צ"ל כמו שכתב הריטב"א (בשבת שם) "אבל משום סחיטה ליכא כיון שאינו צריך למימיהן והולך לאיבוד". הרי לן דאף שמשמש במימיהן לחוף פניו, כיון שמיד עם יציאתו הולכין לאיבוד אין בזה איסור סחיטה, ונראה דה"ה בני"ד, אף אם המים נסחטים החוצה מממחטות אלה כיון שהולכין לאיבוד עם סחיטתן אין כאן מלאכה, וכסברת הגרשז"א לעיל, ודו"ק בזה.

והנה לאח"ז ראיתי דבשמירת שבת כהלכתה בהוצאה החדשה (פרק י"ד סעיף ל"ז) הביא

הגר"י נויבירט את ששמע מהגרש"ז אורבך דמותר להשתמש בממחטות אלה. והעיד הגר"י נויבירט בפני ששמע את הדברים זמן קצר לפני הסתלקותו של מרן הגרשז"א. וכך שמעתי גם מת"ח מופלג מצאצאי הגרש"ז שנהג להתיר את השימוש במגבונים בשופי.

ועיין עוד בספר ודברת בם סימן ק"י בשם הגר"ד פיינשטיין שכל המשפחה הרוממה נוהגים להשתמש בממחטות אלה עפ"י דברי אביו הגדול עטרת המשפחה בעל האגרות משה, עי"ש.

ד

השימוש בקיסמי אוניים רטובים

דברי יוסף

אף בספוג מבואר דאם יש לו בית אחיזה מותר לקנח בו, והרי מקלות אלה בית אחיזה הן לגבי הצמר גפן המלופף בראשן ואין המשתמש נוגע כלל בצמר הגפן, וא"כ פשוט דמותר להשתמש בהם בשבת.

ומשנ"כ תמה אני על מש"כ באורחות שבת פרק י"ג סעיף מ"ה לאסור את השימוש במקלות אלה משום סחיטה. עי"ש.

וכיוצא בדבר לגבי קיסמי אוזנים שהם מקלות דקים שבקצה המקל מלופף צמר גפן דחוס, נראה שמותר להשתמש בהם לכתחלה כיון שבשימוש רגיל אין בהם סחיטה כלל. ואין זה דומה לספוג או לכדורי צמר גפן, דצמר הגפן שבמקלות אלה דחוס הוא וספיגתו מועטת ולא נועד כלל לספיגה ולסחיטה, ואף אם לפעמים בא לידי סחיטה הוי דשא"מ ולא פסי"ר. ועוד דהרי

סימן טו

עוד בענין הנ"ל

כבוד ידידי הרה"ג...

מכתבו קבלתי לנכון ולבקשתו הנני לבאר בקיצור את אשר אמרתי למע"כ בע"פ בענין השימוש בשבת במגבונים לחים דלענ"ד מותר להשתמש בהם ללא חשש, מהטעמים דלהלן.

א

נקטו דיש איסור סחיטה משום מפרק אף במים שנספגו בבגד עי"ש.

ומ"מ אין מקום לנטות בזה מהמבואר בשו"ע סימן ש"כ סעיף י"ח דאם הוי פסי"ר דנית"ל בודאי יש בזה איסור, ואף בלא נית"ל הובאו שם שתי דעות, ועי"ש בבה"ל ד"ה יש מי שמתיר.

הן אמנם נחלקו הראשונים אם יש איסור סוחט משום מפרק במים שנבלעו בבגד, דעת הרמב"ם בפכ"ב מהלכות שבת הט"ו דאין בזה אלא משום מלבן אבל לא מפרק, וכן היא דעת הרמב"ן, ולשיטתם ליכא משום דש ומפרק אלא בגידולי קרקע כמשקה הנסחט מתוך פרי. אך ראשונים רבים ובהם התוס' בכתובות ו' ע"א בשם ר"ת, הרשב"א (שבת קי"א ע"א ד"ה האי) ועוד,

ב

אינו חייב משום מבשל כיון דהשמן הניתך ומתבשל הולך ונשרף מיד. ומעודי נתקשיתי דהלא זה כונתו להתיך את השמן ע"מ שימשך לתוך הפתילה ויאיר את החשיכה וא"כ יש כאן לכאורה מלאכה גמורה וכונה ברורה, וכבר נתקשיתי בזה במנחת אשר עמ"ס שבת סימן ס"ח אות ו' עי"ש. ומוכח מזה דהחת"ס נקט דאף שיש בכך תועלת וכונה, כיון דמ"מ תוצאות המלאכה הולכין לאיבוד תכף לעשיית המלאכה לא הוי דומיא דמשכן ואינה מלאכה והכא נמי בני"ד. אך מ"מ דברי החת"ס מחודשים ואין לסמוך עליהם להקל ללא צירוף נוסף.

אמנם בני"ד יש לעיין, שהרי הנוזלים הנסחטים מן המגבונים הולכים לאיבוד ולכאורה אין בזה איסור כמבואר שם בשו"ע. אלא שיש להשיב דאף דאכן המים הולכים לאיבוד הרי בד בבד עם סחיטתם הוא משתמש בהם לנקות את התינוק, ונהנה הוא מסחיטה זו. והנה מן הסברא היה נראה לי פשוט להחמיר בזה, דמ"מ מתכוון הוא לסחוט ונהנה מהמים שנסחטו, ומה לן בזה שהם הולכים לאיבוד תוך כדי הנאתו. אך מתוך דברי החת"ס בשו"ת יו"ד סימן צ"ב יש ללמוד שאין לאסור בכה"ג, שהרי כתב שהמדליק נר מוצק בשבת

ויש לדון עוד דכיון דכמות הנוזלים הנסחטת ממגבונים אלה היא מזערית ואין כאן אלא לחות בעלמא המתאדה מיד מהגוף אין בזה איסור סחיטה משום מפרק.

ג

אבל העיקר נלענ"ד דאין כאן לא פסי"ר, ולא דבר המתכוון כלל.

הנהגת התורה

הלא מגבונים אלה מיוצרים לכתחלה באופן שלא יפרישו נוזלים אלא בכמות מועטה הנצרכת לנגוב התינוק כך שידי המנגב וגוף התינוק ישארו יבשים ללא צורך בניגוב במגבת, אלא מעט הנוזלים יתאדו (שהרי רטיבות ע"ג גוף התינוק גורמת גירוי ופריחה). וכמות מועטה זו הנצרכת לניקוי התינוק טופחת היא על פני המגבונים ללא כל סחיטה. ועוד הרי גוף התינוק רך מאוד וגם מטעם זה אין כאן בהכרח סחיטה בפועל.

ובאתי לידי נסיון, ובדקתי סוגים רבים של מגבונים אלה ובשימוש רגיל לא יצאו שום נוזלים ע"י השימוש, ואף אם יש כמות מזערית של נוזלים שיוצאת אין זה פסי"ר, ועוד דאין לזה שום משמעות ותועלת, ועל כן נראה פשוט דאין בזה פסי"ר כלל.

ובודאי גם אינו מתכוון לסחוט, שהרי כשהוא לוחץ את המגבון על גוף התינוק אין כאן כונה לסחוט את המשקה הבלוע במגבון אלא לנקות היטב את המקום המטונף ע"י הלחות

אמנם אף על זה אין לסמוך להקל בהלכות שבת החמורות שהן כהררים התלויים בשערה, וכפסע איכא בין היתר לכתחלה לאיסור גמור.

הקיימת כבר ע"ל המגבון בלבד. ומכיון שיש בזה צורך גדול וצרכי תינוק דינם כדין כחולה שאב"ס, וישנו גם נזק בריאותי להשאיר תינוקות מלוכלכים בצואתם, וחוששני שזו חומרא דאתי לידי קולא, ויבואו להרטיב בדים במים כדי לנקותם ובזה יש סחיטה גמורה ונמצא חומרו קולו, על כן לענ"ד אין לנקוט בזה חומרות למיגדר מילתא אלא להורות כהלכה שאין בזה איסור משום סוחט כלל.

וישו"ר בשש"כ מהדורת תשע"א פרק י"ד סעיף ל"ז שדעת מרן הגרש"ז להתיר וכך העיד הגר"ד פיינשטיין בשם אביו רשכבה"ג האג"מ כמובא בספר ודברת במ סימן ק"י.

(והנה בשש"כ שם לא הקיל אלא במגבונים העשויים מנייר ולא באותם העשויים מבד, ולא ידעתי מה טעמו דהלא לפי שני הטעמים שכתב שם להקל בזה אין בין נייר לבד. ואפשר שחשש שמא העשויים מבד הוי גידולי קרקע, אך באמת אין מגבונים אלה עשויים אלא מחומר סינטטי, וצ"ע).

בברכה
אשר ויים

סימן טז

עוד בענין הנ"ל

כבוד האברך המופלג מאד
הרה"ג ר' שמואל יהודה סלומון שליט"א

קבלתי קונטרסו החשוב ונהניתי מאד מדבריו.

אמנם לגוף הענין דעתי הענייה כבר פורסמה בעבר, והיא שמותר להשתמש במגבונים לחים בשבת, והנני שולח לכת"ר את מה שכתבתי בזה לפני מספר שנים (עיי' לעיל סימן י"ד).

לגזירה, וא"כ ה"נ מגבונים דידן כיון שעשויים מחומר שספיגתו מועטת ע"מ שיטפח המשקה על פניהם, חשיבי כדבר שאינו עומד לסחיטה וכל איסורם אינו אלא מדרבנן, ועל כן גם בהם אין לגזור שמא יסחוט משום דהוי גזירה לגזירה).

ובאמת נראה דאין חשש סחיטה מה"ת במגבונים אלה שכולם עשויים מחומר סינטטי ואינם גידולי קרקע, והרי קיי"ל דאין דישה אלא בגדו"ק, וא"כ אין בזה אלא חשש דרבנן, ואף באותן הממחטות שיש בהן תערובת חומר אורגני שהוא גידו"ק אין זה אלא מיעוט קטן ומסתבר דאזלינן בתר רוב שאינו גידו"ק. וכיון שמדובר בספיקא דרבנן יש בזה טעם נוסף להקל, אך כבר גליתי את הנלענ"ד מטעמי אחרים דיש להקל בזה ללא כל ספק, כמבואר.

בברכה מקרב לב שיזכה כת"ר להגדיל תורה ולהאדירה כל הימים.

אשר וייס

ומה שהקשה מעכ"ת מהמבואר בסימן תרי"ג ס"ט ברמ"א ד"אסור לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביום כפור דחיישינן שמא לא תנגב יפה ויבוא לידי סחיטה", ומאי שנא מקינוח במגבונים דאין בו סחיטה אא"כ דוחק. לענ"ד לק"מ ומה ענין זה אצל זה, וכי ביוה"כ בקינוח עסקינן, והלא ביוה"כ כל ענינו להצטנן וחיישינן שמא יסחוט מים על פניו ע"מ להתרענן ולהצטנן אבל בני"ד אין חשש סחיטה דאין לו צורך בהרבה מים, כך נראה לכאורה פשוט.

ועוד דכבר ביארתי שם דשאני מגבונים אלה ממפה דעלמא, דמגבונים אלה עשויים במיוחד מחומר שבליעתו מועטה ועיקר הנוזל טופח על פניהם ומשום כך אין בהם חשש סחיטה. (ואף אי נימא דיש לחוש בהם לסחיטה, י"ל ע"פ מש"כ הגרצ"פ בהר צבי או"ח סי' ק"צ דנייר חשיב כשלקות כיון שאינו עומד לסחיטה ואיסור סחיטתו אינו אלא מדרבנן, ועל כן לא שייך לחוש בו שמא יסחוט כיון דחשיב גזירה

סימן יז

עוד בענין הנ"ל

כבוד האברך המופלג והיקר
הרה"ג ר' שמואל יהודה סלומון שליט"א

הנני בהתנצלות על איחור תשובתי, אך מכיון שכבר כתבתי לו את הנלענ"ד בהלכה זו, ומשנה לא זזה ממקומה, לא ראיתי דחיפות בדברים ונתתי דין קדימה להלכתא פסיקתא.

קמ"ב ע"ב ובשו"ע סי' ש"ב סעיף ט' דבמה שאינו בולע אלא משקה טופח עליו אין בו איסור סחיטה אף במים, דאין הבגד מתנקה ומתלבן אלא כשסוחטים ממנו את הנוזל הבלוע בו, וזה דרך הכיבוס, וזה פשוט מאד.

וכונת הט"ז מבוארת, והיא דהמחבר שם בסעיף י"ח הביא שתי שיטות לגבי הסרת פקק פשתן מחבית יין. לשיטה הראשונה מותר להסירו כאשר המשקה הולך לאיבוד דהוי פסי"ר דלא נח"ל, ולשיטה שניה מ"מ אסור מדרבנן. וע"ז כתב הט"ז דיין אדום שאין בו איסור מלבן יש להקל לגורדו בסכין מעל גבי המפה כיון שהמשקה הולך לאיבוד, אבל רק בתנאי שלא יגרוד בכח כדי שלא יהיה פסי"ר, דבפסי"ר אסור מדרבנן לשיטה בתרייתא, אבל במים ויין לבן שיש בהם חשש מלבן אסור בכל ענין דלא שייך להתיר בהם מטעם דהולך לאיבוד.

סו"ד לא עלה כלל על דעת הט"ז לחלק בין דש למלבן אלא בענין משקה ההולך לאיבוד, אבל אין בין זל"ז ולא כלום בעצם גדר הסחיטה ובשניהם אין איסור אלא במה שנסחט מתוך הבגד, וז"פ.

ביקרא דאורייתא
אשר ויים

במה שכתב מע"כ ליישב הסתירה בין הא דמבואר לגבי ספוג (שבת קמ"ג ע"א) דאין איסור לקנח בו אם יש לו בית אחיזה, דאין בו חשש סחיטה אא"כ הוא מתכוון לסחוט, להא דאסור להצטנן ביוה"כ בבגד לח משום חשש סחיטה (כמבואר ברמ"א סימן תרי"ג ס"ט ע"פ יומא ע"ח ע"א). וכתב כבודו דשאני סחיטה דדש מסחיטה דמלבן, סחיטה דדש ליכא אלא במשקה שנבלע בתוך הבגד ונסחט מתוכו, אבל סחיטה דמלבן יש גם בהסרת משקה הטופח על הבגד. ולפי"ז כתב ליישב דהא דמסכת יומא הוי סחיטה משום מלבן כיון שאינו בדרך לכלוך, ולכן יש בו איסור אף שאינו סוחט מים הבלועים בתוך הבגד, משא"כ בהא דספוג דהוי בדרך לכלוך ואין בו אלא סחיטה דדש אין בו איסור אלא כשסוחט משקה שנבלע בתוך הבגד.

והביא סמוכין לסברא זו ממש"כ הט"ז בסימן ש"כ סקי"ב דמותר לגרוד בסכין יין אדום שנשפך על המפה ואין בזה דש, אבל אסור לגרוד מים שנשפכו על הבגד משום מלבן, עכת"ד.

ולדידי אין לדברים פשר, דלעולם אין איסור סחיטה אף משום מלבן אלא בסוחט מה שנבלע בתוך הבגד, ולהדיא מבואר בשבת